

*Яцук К. В.,**ад'юнкта кафедри адміністративного права і процесу
Національної академії внутрішніх справ*

ПОРЯДОК ПРИТЯГНЕННЯ ДО АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПРАВОПОРУШЕННЯ В ГАЛУЗІ ТВАРИННОГО СВІТУ

Анотація. У даній науковій статті розкрито особливості порядку притягнення до адміністративної відповідальності за правопорушення в галузі тваринного світу.

Ключові слова: адміністративний процес, провадження, стадія, оскарження, тваринний світ.

Постановка проблеми. В наукових джерелах питання, що стосується адміністративного процесу, адміністративної відповідальності, адміністративних проваджень, їх стадій знайшло своє відображення в працях провідних науковців-адміністративістів. Однак питання щодо порядку притягнення до адміністративної відповідальності за правопорушення в галузі тваринного світу як підвидовий елемент адміністративної відповідальності залишилося поза увагою.

Метою статті є розкриття процесуального порядку розгляду адміністративних справ про порушення в галузі тваринного світу.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до ст. 245 КУпАП, завданнями провадження у справах про адміністративні проступки є своєчасне, усебічне, повне та об'єктивне з'ясування обставин кожної справи, вирішення її в точній відповідності із законом, забезпечення виконання винесеної постанови, а також виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню адміністративних проступків, запобігання проступків, вихованню громадян у дусі дотримання законів, зміцнення законності.

Одним з видів проваджень є провадження у справах про адміністративні проступки – це правовий інститут, у рамках якого регулюються процесуальні адміністративно-деліктні відносини і забезпечується вирішення адміністративних справ, а також запобігання адміністративним проступкам; діяльність уповноважених органів й осіб щодо застосування адміністративних стягнень і сукупність відносин, що виникають при цьому, врегульованих нормами адміністративного права.

Справи про адміністративні проступки розглядають органи або посадові особи, перелік яких та їх повноваження встановлюються ст. 213 244-15 КУпАП та іншими законами України, у межах наданих їм повноважень.

Органами, що наділені правом розглядати справи про адміністративні проступки в галузі тваринного світу, є: районні, районні в місті, міські та міськрайонні суди (ст. 221 Кодексу України про адміністративні правопорушення); центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері ветеринарної медицини, ветеринарна міліція (ст. 238 Кодексу України про адміністративні правопорушення); органи рибохорони (ст. 240 Кодексу України про адміністративні правопорушення);

центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері мисливського господарства (ст. 242 Кодексу України про адміністративні правопорушення); центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів (ст. 242-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення).

Водночас хотілося б зазначити, що ст. 39 Закону України «Про мисливське господарство та полювання» встановлено, що на егерів та посадових осіб користувачів мисливських угідь, уповноважених на охорону державного мисливського фонду (в межах, закріплених за користувачами мисливських угідь), покладається право складати протоколи про порушення правил полювання, інших встановлених цим Законом вимог.

Разом з тим у статті 255 Кодексу України про адміністративні правопорушення визначені уповноважені особи, які мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення, однак егері та посадові особи користувачів мисливських угідь, уповноважених на охорону державного мисливського фонду, до цього переліку не входять.

Слід зазначити, що більша частина мисливських угідь належить громадським організаціям, приватним товариствам та підприємствам і лише невелика частка угідь залишилася у користувачів з державною формою власності.

Статтею 21 Закону визначено, що ведення мисливського господарства здійснюється користувачами мисливських угідь. Умови ведення мисливського господарства визначаються у договорі, яким, зокрема, передбачені обов'язки з охорони та відтворення мисливських тварин, щорічного вкладання коштів на охорону та відтворення мисливських тварин, сформування і утримання егерської служби та інше.

Обов'язки користувачів мисливських угідь визначені ч. 2 ст. 30 Закону, зокрема: у п. 7 – здійснювати охорону державного мисливського фонду, утримувати егерську службу (згідно із ст. 29 Закону з метою охорони мисливських угідь користувачі угідь створюють егерську службу з розрахунку не менше як 1 егер на 5 тис. га лісових або 10 тис. га польових чи водно-болотних мисливських угідь); у п. 11 – ... щорічно вкладати кошти на охорону і відтворення з розрахунку на 1 тис. га лісових угідь не менше тридцяти, польових – двадцяти п'яти, водно-болотних – двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян; у п. 12 – здійснювати заходи щодо виконання загальнодержавних і місцевих екологічних програм з питань охорони тваринного світу.

У разі систематичного невиконання обов'язків щодо охорони та відтворення мисливських тварин, зобов'язань, обумовлених договором, п. 4 ч. 1 ст. 23 Закону передбачено припинення права користувача на користування мисливськими угіддями.

Однак суперечність норм права, яка виникла між ст. 255 КУпАП, до переліку осіб у якій не включені егеря та посадові особи користувачів мисливських угідь, уповноважених на охорону державного мисливського фонду, та ст. 39 Закону, якою за останніми встановлено право складати протокол про порушення правил полювання. Саме тому з метою усунення даної прогалини пропонуємо внести зміни та доповнити ч. 2 ст. 255 Кодексу України про адміністративні правопорушення п. 8 наступного змісту:

«п. 8 егеря та посадові особи користувачів мисливських угідь, уповноважених на охорону державного мисливського фонду».

Слід зазначити, що на даний час в районах, окрім районного мисливствознавця, нікому складати протокол про адміністративні правопорушення. У зв'язку з цим порушників правил полювання стало більше, вони ігнорують егерські служби, безкарно здійснюють правопорушення. Як наслідок зазначеної правової колізії почастішали випадки не правового впливу егерів на браконьєрів і навпаки.

Ситуація, яка склалася, створює «комфортні» умови для браконьєрів, що, безумовно, впливає на погіршення стану охорони і відтворення тваринного світу. Так, у разі затримання браконьєра, відповідно до вимог положень ст. 255 Кодексу України про адміністративні правопорушення, егер не може притягти порушника до адміністративної відповідальності. Для того щоб порушник був покараний, егер повинен залучати уповноважену особу державного органу, що, в свою чергу, призводить до зайвих витрат робочого часу, коштів і дуже часто унеможлиблює притягнення порушника до відповідальності.

Отже, виходячи з наведеного вище, для усунення розбіжностей та однакового застосування норм права, а також посилення захисту тваринного світу, необхідно включити до переліку осіб, які мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення, егерів та посадових осіб користувачів мисливських угідь, уповноважених на охорону державного мисливського фонду.

Адміністративне провадження поділяється на два види: загальний і спеціальний, які, залежно від обсягу та складності процесуальної діяльності, можливо поділити на спрощене та звичайне.

Спрощене провадження застосовується щодо невеликої кількості проступків, прямо передбачених ст. 258 Кодексу України про адміністративні правопорушення, що характеризується мінімумом процесуальних дій та їх оперативністю. У таких випадках протокол про адміністративний проступок не складається, посадова особа, яка виявила проступок, приймає і виконує рішення про накладення стягнення (штрафу або попередження). Проте, якщо порушник заперечує щодо правомірності накладеного стягнення, то складається протокол про адміністративний проступок і провадження здійснюється у звичайному порядку [1, с. 161-162]. Водночас спрощене провадження може бути застосовано у випадках вчинення таких проступків в галузі тваринного світу, як: ч. 3 ст. 85 («Порушення правил рибальства»), якщо розмір штрафу

не перевищує трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян; ч. 1 ст. 85 («Порушення правил полювання (полювання без належного на те дозволу, в заборонених місцях, у заборонений час, забороненими знаряддями або способами, на заборонених для добування тварин, допускання собак у мисливські угіддя без нагляду, полювання з порушенням встановленого для певної території (регіону, мисливського господарства, обходу тощо) порядку здійснення полювання), яке не мало наслідком добування, знищення або поранення тварин, а також транспортування або перенесення добутих тварин чи їх частин без відмітки цього факту в контрольній картці обліку добутої дичини і порушень правил полювання та в дозволі на їх добування), якщо розмір штрафу не перевищує семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян; ст. 107 (у випадках вчинення правопорушень, перелічених в ч. 3 ст. 238).

Відносно інших проступків в галузі тваринного світу (ст. 50, ч.ч. 2,4,5 ст. 85, ст.ст. 85-1, 86-1, 87, 88, 88-1, 88-2, 89, 90, 188-22 Кодексу України про адміністративні правопорушення), можна сказати, що стосовно них здійснюється звичайне провадження.

Звичайне провадження здійснюється у більшості справ і детально регламентовано чинним законодавством. Воно передбачає складання протоколу, визначає зміст, запобіжні заходи і порядок їх застосування, права й обов'язки учасників провадження, порядок розгляду справ, факти, обставини, що є доказами.

У структурі кожного з адміністративних проваджень є можливість відокремити відносно самостійні елементи: стадії, етапи та процесуальні дії.

Провадження у справах про адміністративні проступки в галузі тваринного світу України мають такі стадії: 1) порушення справи про адміністративний проступок; 2) розгляд справи про адміністративний проступок; 3) прийняття рішення по справі; 4) оскарження та опротестування прийнятого рішення; 5) виконання постанови.

Стадія порушення справи про адміністративний проступок являє собою цілий комплекс процесуальних дій, спрямованих на встановлення самої події правопорушення, обставин правопорушення, їх фіксацію та кваліфікацію. На цій стадії створюються умови для об'єктивного та швидкого розгляду справи, застосування до винного передбачених законодавством заходів впливу.

Підставою для порушення адміністративної справи та попереднього з'ясування її обставин є вчинення особою діяння, яке містить ознаки адміністративного правопорушення (фактична підстава). Проте фактичної підстави не завжди достатньо для того, щоб провадження у справі розпочалося. Для цього необхідна ще й формальна, процесуальна, підстава, тобто інформація про правопорушення. Іншими словами, крім підстави для порушення справи про адміністративне правопорушення має бути ще й привід.

Приводом для порушення адміністративної справи може бути: заява (письмова або усна) свідків, потерпілих та інших громадян; повідомлення посадових осіб, адміністрації підприємств, установ, організацій, судово-слідчих органів; повідомлення преси та інших засобів масової інформації; повідомлення громадських організацій, товариських судів; безпосереднє виявлення порушення уповноваженою особою.

Процесуальним документом, який фіксує закінчення стадії порушення адміністративної справи, є протокол. Так, відповідно до ст. 255 Кодексу України про адміністративні правопорушення за порушення в галузі тваринного світу протоколи складають:

1) уповноважені на те посадові особи органів державної санітарно-епідеміологічної служби та центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері ветеринарної медицини, уповноважених підрозділів ветеринарної міліції за порушення правил щодо карантину тварин та інших ветеринарно-санітарних вимог;

2) уповноважені на те посадові особи органів Державної прикордонної служби України за порушення правил використання об'єктів тваринного світу (ч.ч. 2, 4, 5 ст. 85 КУпАП);

3) уповноважені на те посадові особи органів рибохорони – за порушення правил використання об'єктів тваринного світу (ч.ч. 4, 5 ст. 85 КУпАП), виготовлення чи збут заборонених знарядь добування об'єктів тваринного або рослинного світу (ст. 85-1 КУпАП), порушення порядку придбання чи збуту об'єктів тваринного або рослинного світу, правил утримання диких тварин у неволі або в напіввільних умовах (ст. 88-1 КУпАП), порушення вимог щодо охорони видів тварин і рослин, занесених до Червоної книги України (ст. 90 КУпАП);

4) уповноважені на те посадові особи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства (ч.ч. 2, 5 ст. 85, ст.ст. 85-1, 88-1, 90 КУпАП);

5) уповноважені на те посадові особи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів (ч.ч. 2, 4, 5 ст. 85, ст.ст. 85-1, 88, 88-1, 88-2, 90 КУпАП).

Водночас вичерпний перелік обставин, коли провадження у справі про адміністративний проступок не може бути розпочато, а вже розпочате підлягає закриттю, міститься у ст. 247 Кодексу України про адміністративні правопорушення, а у статтях 251–252 цього Кодексу встановлено порядок збирання, одержання та оцінки доказів.

Друга стадія – розгляд справи про адміністративний проступок, що складається з таких процесуальних етапів: - підготування справи до розгляду; - слухання справи.

Загальний порядок розгляду справ про адміністративні проступки визначається статтями 276-282 Кодексу України про адміністративні правопорушення. Місце і строки розгляду справ про адміністративні проступки регламентуються статтями 276-277 цього Кодексу.

Так, наприклад, справи про адміністративні правопорушення розглядаються посадовими особами органів рибохорони згідно із ст. 240 КУпАП. Особа, яка розглядає справу про адміністративне правопорушення, перевіряє правильність оформлення матеріалів про адміністративне правопорушення у відповідності до ст. 278 КУпАП.

Справа про адміністративне правопорушення розглядається за місцем його вчинення. Строки розгляду справ про адміністративні проступки є короткими та становлять, як правило, 15 днів із дня одержання органом (посадовою особою), правомочним розглядати справу, протоколу про

адміністративний проступок та інших матеріалів справи.

Проте при розгляді справ про адміністративні проступки слід враховувати вимоги ст. 38 Кодексу України про адміністративні правопорушення, у якій передбачено, що в разі відмови в порушенні кримінальної справи або закриття кримінальної справи, але при наявності в діях порушника ознак адміністративного правопорушення адміністративне стягнення може бути накладено не пізніше як через місяць із дня прийняття рішення про відмову в порушенні кримінальної справи або про її закриття.

Третя стадія – прийняття рішення у справі. Розглянувши справу про адміністративний проступок, орган або компетентна посадова особа, відповідно до статей 283-284 Кодексу України про адміністративні правопорушення, виносить одну з постанов у справі, а саме: про накладення адміністративного стягнення; про застосування заходів впливу щодо неповнолітніх або про закриття справи. Водночас вимоги до протоколу засідання колегіального органу у справі про адміністративний проступок містяться у ст. 281 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Постанова по справі про адміністративне правопорушення винесена органом рибохорони повинна містити: повну назву органу, який її виніс; дату розгляду справи; відомості про особу, щодо якої розглядається справа; викладення обставин, установлених при розгляді справи; зазначення нормативного акта, який передбачає відповідальність за даний адміністративний проступок; прийняте за справою рішення, а також вказівку про порядок і строк її оскарження [2].

Постанова за справою оголошується негайно після закінчення розгляду справи, а копія протягом трьох днів вручається або надсилається особі, щодо якої її винесено, а також потерпілому на його прохання. У разі, якщо копія постанови надсилається, про це робиться відповідна відмітка у справі.

Четверта стадія – оскарження чи опротестування постанови у справі про адміністративний проступок не є обов'язковою, що складається з таких процесуальних етапів: – оскарження постанови; – опротестування постанови.

Скаргу на постанову у справі про адміністративний проступок може бути подано протягом 10 днів від дня винесення постанови. Скарга і протест на постанову у справі про адміністративний проступок розглядається правочинними органами (посадовими особами) в 10-денний строк від дня їх надходження, якщо інше не встановлено законами України. Порядок та строк оскарження постанови про адміністративні проступки передбачений у ст.ст. 288, 289 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Повернення необґрунтовано стягнутих сум штрафів на підставі рішення посадової особи про скасування постанови про накладення штрафу здійснюється протягом 30 днів. У разі відхилення заяви про оскарження постанови про накладення штрафу ліцензіат повинен сплатити штраф протягом 10 днів після прийняття цього рішення.

Скаргу на постанову за справою про адміністративний проступок може бути подано протягом 10 днів із дня винесення постанови. Постанову за справою про адміністративний проступок може бути опротестовано прокурором. Подання у встановлений строк скарги зупиняє виконання

постанови про накладення адміністративного стягнення до розгляду скарги.

Орган (посадова особа) у розгляді справи або протесту на постанову у справі про адміністративний проступок приймає одне з таких рішень, а саме: залишає постанову без зміни, а скаргу чи протест без задоволення; скасовує постанову і надсилає справу на новий розгляд; скасовує постанову і закриває справу; змінює захід стягнення в межах, передбачених нормативним актом про відповідальність за адміністративний проступок, з тим, однак, щоби стягнення не було посилено.

Порядок оскарження в суді рішень суб'єктів юрисдикції регулюється нормами Кодексу адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р. № 2747 [3].

П'ята стадія – виконання постанови про накладення адміністративного стягнення.

Постанова про накладення адміністративного стягнення, зокрема постанова органів рибохорони, є обов'язковою для виконання державними і громадськими органами, підприємствами, установами, організаціями, посадовими особами й громадянами та підлягає виконанню з моменту її винесення, якщо інше не встановлено законом, органом, що виніс таку постанову.

Не підлягає виконанню постанова про накладення адміністративного стягнення, якщо її не було звернуто до виконання протягом трьох місяців від дня винесення.

Постанова про накладення адміністративного стягнення у вигляді попередження обов'язково виноситься в письмовій формі і виконується органом (посадовою особою), який виніс постанову шляхом оголошення постанови порушнику.

Висновки. Провадження, що спрямовані на вирішення справ про адміністративні проступки в галузі тваринного світу України, мають такі ознаки:

- провадження можуть бути як звичайним, так і спрощеним, і передбачає складання протоколу, визначає зміст, запобіжні заходи і порядок їх застосування, права й обов'язки учасників провадження, порядок розгляду справ, факти, обставини, що є доказами;

- строки розгляду справ про адміністративні проступки в галузі тваринного світу України є короткими та становлять, як правило, 15 днів із дня одержання органом

(посадовою особою), правомочним розглядати справу, відповідного протоколу про адміністративний проступок та інших матеріалів справи;

- виникають з необхідністю вирішення суперечки про право із застосуванням заходів адміністративної відповідальності, зокрема, попередження, штрафу, конфіскації, позбавлення права полювання, зупинення дії ліцензії (дозволу) на здійснення певного виду діяльності, анулювання ліцензії (дозволу) на здійснення певного виду діяльності;

- унаслідок здійснення вказаного провадження приймається рішення, завдяки якому вирішується правовий конфлікт, а саме постанова про накладення адміністративного стягнення за вчинений адміністративний проступок в галузі тваринного світу або про закриття справи.

Література:

1. Подлінев С. Д. Адміністративна відповідальність в Україні : [курс лекцій] / Подлінев С. Д. – Одеса : Юрид. л-ра, 2008. – 648 с.
2. Про затвердження Інструкції з оформлення органами рибохорони матеріалів про адміністративні правопорушення : затв. Наказом Міністерства аграрної політики України від 9 квітня 2003 року № 101 // Офіційний вісник України, 2003 р. № 17. – Ст. 803.
3. Кодекс адміністративного судочинства України чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 20 верес. 2012 року: (ОФІЦ. ТЕКСТ). – К. : ПАЛИВОДА А.В., 2012. – 176 с. – (Кодекси України).

Ящук К. В. Порядок привлечення к административной ответственности за правонарушения в области животного мира

Анотація. В даній научній статті раскрыты особенности порядка привлечення к административной ответственности за правонарушения в области животного мира.

Ключевые слова: административный процесс, проведение, стадия, обжалование, животный мир.

Yashchuk K. Procedure to administrative responsibility for offenses in the field of wildlife

Summary. In this article the features of scientific procedure for bringing to administrative responsibility for offenses in the field of wildlife.

Key words: administrative proceeding, proceeding, stage, appeal, fauna.